

maal gaar op i det sociale, overskygges til en vis Grad deraf. Naar Danske drager til Amerika for at finde sig et nyt Virkeomraade, glemmer de ikke deres gamle Land, men de bliver derovre, hvor de sociale Vilkaar byder dem bedre Forhold. Jeg har derovre mødt Mennesker, der sagde: Ja, at gæste Danmark paa ny maa være herligt, men blive der, nej, det vil vi ikke. Saa Fædrelandet er dog til syvende og sidst Kravet om Ret til Fædrelandets Jord og Ret til det Udbytte, den Velstand, der fostres i Fædrelandet. Spørger man nu om Forholdet mellem Dansk og Tysk dernede ved Grænsen, et Spørgsmaal som i Sandhed er saare vigtigt, og som Socialdemokraterne ogsaa har fuldkommen Grund til at tage Stilling til, maa jeg minde om, hvad den gamle Venstremand L. P. Bojsen sagde dernede i Mommark, hvor vi var paa Udflugt, og hvor Stemningen var stærk, og Følelserne raadede, og mange begejstrede Ord kunde lyde. Senere holdt han atter en Tale om Bord paa „A. P. Bernstorff“, og da en Socialdemokrat tilfældigvis ogsaa skulde give sit Ord med i Laget, havde jeg Lejlighed til at tale om Forholdene mellem i Danske og Tyske, og det, jeg da sagde, tror jeg vil være retledende til at vise Socialdemokratiets Stilling i det hele taget til de nationale Spørgsmaal i Grænseegnene og til nationale Spørgsmaal i det hele. Jeg hævdede, at det maatte være Opgaven at forbinde de to Nationaliteter saa vidt med hinanden, at Sprogene ikke længere skurrede mod hinanden, og at Mennesker kunde omgaas, selv om de var af forskellig Nationalitet, at der blev samme Ret for en tysk Moder som for en dansk Moder til at tale sit Sprog. Der er intet for mig i dette, at andre taler et fra mit forskelligt Sprog, der kunde give mig Anledning til at synes, at disse Mennesker var mindre værd end dem, der taler det Sprog, jeg selv har lært som Barn. Da jeg havde holdt min lille Tale, sagde gamle Bojsen privat til mig bagefter — det var i alt Fald Kvintessensen af, hvad han sagde: Det kan vi ikke, det maa I Socialdemokrater gøre. Det var en Venstremands Ord, og jeg tror, han har Ret. Thi saa længe man mere eller mindre giver sig nationalt ophidsede Følelser i Vold, Følelser, der endeligt kulminerer i Chauvinisme, vil man være ude af Stand til at gennemføre den Forsonlighedens Politik, der kun kan tænkes, hvor man ophøjer Fædrelandsbegrebet til det, jeg sagde, at man ser det nationale og sociale under samme Synsvinkel. Og dertil er der ingen andre,

der vil være i Stand end netop Socialdemokraterne; de kan gøre det. Ærede Medlemmer vil kunne indvende, at for Øjeblikket frembyder Socialdemokratiet ikke Skuet af Enighed og Broderlighed, og jeg giver Dem Ret; men naar den politiske Fornufts Feber en Gang er overstaaet, vil vi alligevel være dem, der i Spørgsmaal om de internationale Interesser bliver de afgørende for Folkenes Fremtid. Og hvad er Folkenes Forbund i og for sig andet end et Forsøg paa at samle Nationaliteterne under eet og gennemføre den mægtige Tanke, der har beskæftiget Drømmere og Tænkere i Aarhundreder, ja, Aartusinder, men som først nu aabenbarer sig i Virkeligheden: at lære Folkene, at trods Sprog og Race og Nationalitet er og bliver vi alle Mennesker, der har den Opgave at forsøge at forlige os med hverandre. Skulde dette være en haabløs Opgave i Egnene i Slesvig? Skulde det være umuligt at tænke sig, at man forenede Dansk og Tysk med fuld Frihed, forsaavidt og saa længe den overhovedet kan gives, saa der ikke længere var noget, der hed det gamle Fjendskab, som har levet i vore Hjerter her i Danmark siden Nederlagets og den politiske Tilbagegangs Aar 1864. Jeg mindes fra mine Drengenaar den Tid, hvorledes Sorgens Skygger faldt hen over Landet, og hvor jeg med al den Jubel og Glæde, der kan rummes i et Menneskes Hjerter og Sind hilste Velkommen den Dag, da Danmark kunde opnaa at faa tilbage, hvad Dansk var, saa vidt vi kan drage Grænsen, medens Resten maatte være forbeholdt Folkenes Broderskab.

Men naar man er inde paa Spørgsmaalet om Retten til det Land, vi tilhører, og vi, til hvilket politisk Parti vi end hører, ikke vil søge at gøre det Land til en speciel Ret for os selv, men erkender Retten for alle til at leve i vort Land, kommer man ogsaa ind paa de store økonomiske Vanskeligheder, der er ved at leve i Danmark, som der ogsaa er talt overordentlig meget om. Jeg skal ikke fordybe mig i disse Spørgsmaal men skal blot strejfe et og andet, der forekommer mig at have Interesse. Man skal, siges der, sætte Sparsommeligheden i System, men Sparsommelighed kan jo være baade frugtbringende og ødelæggende; det er alt, ligesom man vil tage det. Sparsommelighed kan ogsaa føre til Arbejdsløshed, som vi ønsker af alle Evner at bekæmpe, fordi Arbejdsløshed for det første er en Tilstand, under hvilken Arbejderne selv lider, og som virker demoraliserende i Længden, og dernæst er bekostelig for selve Staten. Spar-